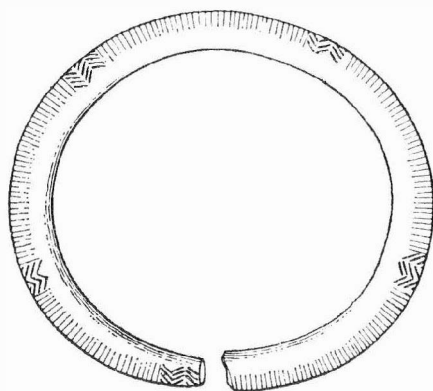

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

BRNO 1974

5,7 cm, největší průměr nádoby 8,3 cm, dochovalá výška nádoby — bez okraje 6,3 cm) v hloubce 70 cm pod povrchem. Dobře vypálený materiál šedohnědé barvy je na povrchu místy zakouřen. Horní část nádoby je zdobena horizontálními rýhami. Z dalších pozoruhodností je část figurky ze světlešedé hlíny, polévaná světlezelenou glazurou. Hlava s rameny je odlomena. Postava oděná v řasnatý plášť (řasení je naznačeno neuměle stylizovanými šikmými rýhami vpředu a vertikálními rýhami vzadu). Pravá ruka se zvedá v gestu nahoru, levá drží uprostřed těla meč. (Zlomek je vysoký 6,3 cm). Výplň objektu obsahovala rovněž výrobky ze železa.

Městys Černá Hora (název podle blízkého tmavě zalesněného kopce) je uváděn v písemných pramenech již v roce 1279 a blízký Bořitov s původně opevněným románským kostelem již v roce 1173 (ve falzu z 13. století). Černou Horu vlastnil v letech 1281 až 1298 Matouš z Černé Hory (de Nigro monte, nebo ve zkomolenině de Schyrnahor). Hrad, který vlastnil v polovině 14. století pán z Boskovic je znázorněn na gotické fresce v Bořitovském kostele. Záchranným výzkumem zjištěné objekty jsou zřejmě pozůstatkem služebné osady (případně části podhradí), umístěné na návrší nad městečkem. Podle nálezů keramických zlomků, železného inventáře a plakety možno rámcově přisoudit existenci těchto výrobních obydlí na sklonek 13. případně do první poloviny 14. století.

Rettungsgrabung einer mittelalterlichen Servitutniederlassung bei Černá Hora (Bez. Blansko). Bei der Errichtung der neuen Strasse hat man auf der Anhöhe westlich des Städtchens zwei Objekte mit Keramikbruchstücken der Lengyelkultur abgedeckt. In beiden Objekten fand man zwei steinerne Mahlsteine. Das sich erdhüttenartig 105 cm in das Liegende eintiefende mittelalterliche Objekt hatte eine rechteckige Form (320 × 260 cm) mit einer Nische im südwestlichen Teil. Die Semljanka war teilweise von grossen Steinen verschüttet, vermutlich durch Überreste der eingestürzten trocken gebauten Stützmauer. In der Ausfüllung waren gebrannte Lehmewurfstücke, Bruchstücke von Eisenschlacke. Ausser einer Menge von Keramikbruchstücken aus der Neige des 13. und der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts befanden sich dort auch kleine Eisenprodukte. Die zweite Semljanka lag ca. 15 m weiter in Nordwestrichtung, ihre Form war gleichfalls ungefähr rechteckig, in der südwestlichen Ecke mit einem abfallenden Eingang. Die Ausfüllung enthielt Stücke grosser tonnenförmiger, sog. Vorratsgefässe, einen Schlüssel, Bruchstücke zweier Sichel, runde Schnallen, gekantete Pfeilspitzen einer Armbrust und ein Handwerksgerät, offensichtlich einen Schusterhammer. In der Ausfüllung fanden wir ebenfalls eine Bleiplakette (Ø 4,5 cm). Auf dem Avers ist die stilisierte Gestalt eines Bischofes mit den Attributen der kirchlichen Macht (Mitra, Stola, Bischofsstab). Um die Gestalt sind vier Vögel — Adler. Ober dem Kopf sind Blitze und ein Stern dargestellt. Aus der lateinischen Inschrift um die Darstellung geht hervor, dass es den Heiligen Stanislaus darstellt, der von dem polnischen Fürsten Boleslav II. im Jahre 1079 in der Hl. Michaelskirche in Kraków getötet wurde. Auf dem Revers ist eine dreifach konzentrische lateinische ziemlich beschädigte Inschrift, die man ohne Beseitigung der Patina vorläufig nicht lesen kann. In der Marthyrologie existiert die Sage von der Vierteilung des Körpers des Bischofes, den vier Adler bewachen sollten. Erst nach der Auffindung aller körperlichen Überreste (sogar auch eines Fingers, den ein Fisch schluckte und erst nach einem Wundereingriff des Himmels diesen herausgab) wurde durch ein Wunder der Körper zugeheilt und konnte begraben werden. Neben der Plakette lag auch ein kleines gut gebranntes Gefäss. Die dritte Semljanka hatte eine unregelmässige Form (wie zwei verbundene Räume). Ungefähr in der Mitte der längeren Achse des grösseren Teiles befanden sich zwei Pfostengruben. Weitere zwei lagen beim südlichen Rand der ca. 120 cm tiefen Semljanka. Im Objekt waren auch Bruchstücke tonnenförmiger grosser Gefässe, ferner Scherben von kleineren Töpfen, ein fast komplettes kleines Gefäss (ohne Rand). Ausser Eisenprodukten fanden wir auch den Teil einer mit hellgrüner Glasur überzogenen Figur. Die Gestalt in einem faltenreichen Mantel hält in der linken Hand ein Schwert.

Die Gemeinde Černá Hora wird in schriftlichen Quellen im Jahre 1281 und 1298 erwähnt (Mathias de Nigro Monte, oder auch de Schyrnahor). Die abgedeckten Objekte sind vielleicht ein Teil der Servitutniederlassung (eventuell ein Teil der Vorburg der Burg aus der Neige des 13. und der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts).

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ VESNICE DOBEŠOVICE, OBEC NEVOJICE

(o k r. V y š k o v)

DAGMAR ŠAUROVÁ, Historické museum města Slavkova

Po upozornění ing. Machače, polesného v Nevojicích, že v blízkém lese se nacházejí střepy a kosti, jsme provedli v daném místě dne 4. 5. 1973 zjišťovací výzkum. Jde o lokalitu v jednom z příčných údolí v severních svazích Ždánického lesa, která je zřetelnou analogií nedalekých Ko-

nůvek v katastru obce Heršpice u Slavkova a Mezilesic v katastru Kobeřic. Údolí i svahy podél potůčku, který vytéká ze dvou pramenišť, jsou kryty smíšeným lesem. V určitých místech jsou patrné kopulovité vyvýšeniny, v nichž jsme zjistili úlomky mazanice.

Na základě dosavadních poznatků z několika výzkumů v tomto regionu soudíme na pozůstatky domů středověké vesnice a ztotožňujeme zjištěnou lokalitu se zaniklými Dobešovicemi, které I. L. Červinka v rukopise Pusté vsi klade do blízkosti studánky, zvané Svatá.

Tato studánka zanikla nedávno, při novodobých úpravách terénu. Místo, kde bývala, je dnes zvané U točky. Opodál vzniklo koupaliště pionýrského tábora, zvaného U rybníčku. Zjištěné objekty zaniklých Dobešovic jsou asi pět set metrů odtud jižním směrem.

Psané prameny (Zemské desky Olomoucké a Knihy pŕuhonů) uvádějí ves „Dobessowicze“ celkem třikrát. R. 1392 (ZDO VI. 482) intabuloval Jindřich z Nevojic vsi Nevojice, Letošov, Lhotku, Nebštych, Dobešovice a Šardičky brněnským židům Merklínovi a Mendlínovi a tito prodali téhož roku totéž zboží Jakubu, řečenému Koníček (ZDO VI. 483). R. 1406 prodal to vše Jakub Koníček z Prus Mikulášovi z Bystřice (ZDO VII. 220).

Kosti získané zjišťovacím sběrem jsou zvířecí. Nalezený střepový materiál je zatím nepočtený, ale odpovídá datování podle písemných pramenů za předpokladu, že letopočet 1392 je datem už rozvinutého trvání vesnice. Bylo získáno 36 střepových fragmentů, z toho 20 slídovaných a 1 tuho vaný. Vyniká mezi nimi část výdutě velké hrncovité nádoby, černé s přísadou slídy, v nejširším místě zdobená pásem ze tří hraněných rýh se dvěma mělkými vlnicemi. Ostatní střepy z výdutí jsou zdobené šroubovicemi nebo drsné bez dekoru. Z okrajů je jeden šedý, v profilu vějířovitě rozšířený se dvěma obvodovými žlábkami, ostatní černé se slídou, střechovitě přehnuté.

Feststellungsgrabung der mittelalterlichen Dorfwüstung Dobešovice (Bez. Vyškov). Aufgrund von Funden an Scherben, Knochen, Lehmewurf und der Feststellung von kuppelförmigen Erhöhungen, die Überreste eines Baues sind, konnte man an den Stellen unweit des einstigen Quellbrunnens Svatá im Kataster der Gemeinde Nevojice die mittelalterliche Dorfwüstung Dobešovice lokalisieren, belegt durch schriftliche Quellen um die Jahren 1392 und 1406.

OBJEV ZÁKLADŮ STŘEDOVĚKÉHO DEVERSORIA U KLÁŠTERA HRADISKA V OLOMOUCI

(okr. Olomouc)

VÁCLAV BURIAN, Vlastivědný ústav, Olomouc

(Tab. 93–96)

V podzimním období roku 1973 byla jižně od objektu vojenské nemocnice Kláštera Hradiska v Olomouci pracovníky Pozemních staveb v Gottwaldově (stavební správa Prostějov, stavba Farmakon) kopána rýha pro kanalizační potrubí nedalekého podniku Farmakon. Práce byly prováděny ručně, aby nedošlo k eventuálnímu poškození starší kanalizační sítě, která tudy probíhá. Výkopem, sahajícím do hloubky 245 cm, byly přerušeny dva bloky zdiva z lomového kamene, mezi nimiž byla uložena destrukční vrstva částečně porušená při posledním kladení potrubí v roce 1958. Sonda výkopu byla položena v severojižní orientaci jako západní paralela prodloužené osy vestibulu bývalé prelatury¹.

Ve vzdálenosti 74,5 m jižním směrem od úrovně předloženého průčelí rizalitu nemocniční budovy probíhal ve výkopu v hloubce 85 cm pod nynějším terénem úsek zdiva 75 cm širokého, jehož pata dosahovala absolutní hloubky 180 cm. Šlo tedy o zdivo, dochované do výšky 95 cm a orientované ve směru západ–východ, tudíž souběžně s průčelím klášterní budovy. Rovnoběžně s tímto zdívem, 13 metrů jižněji, bylo přefato další pásmo zdiva. Jeho koruna se však objevila až v hloubce 160 cm a vlastní zdivo sahalo do hloubky dalších 180 cm, což znamená jeho současnou výšku. Toto zdivo je široké 90 cm. Ve vrstvě destrukce, mocné a svázné souhlasně s prostorem mezi oběma zdmi, byly v dolní úrovni nalézány zlomky středověké keramiky.

Z popsané situace je tedy zřejmé, že jde o zbytky budovy, jejíž funkci se podařilo stanovit především srovnáním se starší ikonografickou dokumentací někdejšího kláštera. Rozhodující pro identifikaci objektu byla reprezentativní rytina hradištského opatství z roku 1749, provedená vídeňským rytcem G. A. Müllerem podle kresby geometra Antonína Josefa Wilnera². S pečlivostí vlastní baroknímu zeměměřiči je zde z nadhledové perspektivy podán celý areál kláštera včetně zahrad, vedlejších budov a volných sochařských plastik s podrobnou dvojazyčnou legendou, která pod literou „U“ zaznamenává, že budova s podkovovitým půdorysem v popsané již poloze před průčelím kláštera je „Deversorium = Schenck Haus“ (tab. 93:2). Týž podkovovitý půdorys je na plánu demoličního pásma kolem pevnostních hradeb asi z roku 1743³, kdežto na fortifikačním plánu z následujícího roku⁴ východní křídlo chybí. Ve starší podobě je deversorium zachyceno na

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, L. Trávníčková, M. Bálek

Na titulním listě: bronzový náramek lužické kultury z Býkovic

Tiskem: TISK, národní podnik, Brno, provozovna 54, Gottwaldova 21

Evidenční číslo: ÚVTE1-73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné